

'T GENTS SPANT DE KRUUNE!

**En ge keunt da spreke
alle doagen van de weke.**

In het Gents vinden we een pak uitdrukkingen waarin dagen van de week voorkomen. Wij hebben er een paar voor u op een rijtje gezet. Wie “een tonge mee lijntsjes” heeft en er nog gelijkaardige kent, geeft mij een seintje op tel & fax 09 253 94 70 of email eddy.levis@ping.be

- **“Hij hee de maandag in zijn lijf”** : Geen zin hebben om te werken.
- **“Ne luie maandag es een nistige* weke”** : (*naarstige) Het werkt makkelijker als je het de maandag ook kalmpjes aan doet. Want...
- **“De maandag es de broere van de zondag”** : de twee dagen lijken goed op mekaar: de maandag wordt er ook niet veel gewerkt.
- **“De maandag gaan wandelen es kliermoakersmode”** : Een “kliermoakerswandeling” is een wandeling tijdens dewelke men nergens binnegaat om iets te drinken, ook “druge wandeling” genoemd. Het wandelen “pour se laisser voir” gebeurde ten andere de zondag en niet de maandag. Als ‘t dan nog mooi weer was, wast “kliermoakerswere”.
- **“Z’ Es heure maandag kwijt”** : woordspeling: schertsend gezegd over een meisje dat haar maagddom kwijt is. syn. “z’ Hee heur loaten vermuusschen, z’ hee heur loaten knippen, z’ hee de katte aan de koas loaten zitten, z’ hee woafels loaten bakken, z’ hee heur shehwe loaten uitkuisen”. Een Gents liedje zingt:

“Och Heere, wat een spijt
z’ es heure moagddom kwijt”

- **“Verloren (-verkoren, -verzwoeren) maandag”** : 6 januari, de eerste maandag na Drie Koningen, gevierd door de ambachtslieden om nieuwjaar te gaan wensen bij hun baas, de personen voor wie hun baas in de loop van het jaar werken had verricht en ook aan de handelaars en fabrikanten die materialen hadden geleverd.

Dutour (1563) heeft het over “lundi parjuré” en in den “Comptoir Almanac voor 1606” leest men: “coppelkes ofte gesworen ofte verloren maandach”. L.L.Coopman schreef al in het begin van de 20e eeuw: “Heden wordt dit niet meer gedaan te Gent”.

Het is een oude traditie om de maandag te vieren. Reeds in de 12de eeuw was men gewoon:

“...den maendach met kwasten (brassen) door te brengen; wy lezen in de oude keur van Geeraerdsberge van 1190 (reeds gedeeltelijk opgesteld in 1068) “dat men de misdaden op de maendagen gepleegd, erger strafte dan die op andere dagen geschieden, namelyk zulke misdaden als welke byna overal het gevolg waren van dronkenschap.”

- **“Hij es de maandag aan’t vieren (-aan ‘t hehwen)”** : een andere dag dan de maandag die men zonder werken bij toeval of met opzet laat voorbijgaan.
- **“Hij hee de maandag in zijn lijf”** : Geen lust hebben om de maandag te werken.
- **“’t Es ne maandaggast”** : Iemand die de maandag **“viert”**.
- **“Hij hee de maandagziekte”** : Gezegd van iemand die de maandag te laat op zijn werk komt.
- **“’t Es ne langen dijsendag”** : syn. “Een pirse, een goaipirse, ne woaibuum, ne zwiekzwak, ne zwiepzwak, een (moagere) deurscheute, een reuzinne, een stopnoalde een toalde van een wijf.” (>Fr. taille). Hiermee wordt een lang persoon bedoeld.
- **“Trehwen op ne weunsdag”** : dag waarop de lagere klasse trouwde omdat het goedkoper was dan in het weekend. Niet veel kosten maken voor het trouwfeest.
- **“’t Zal gebeuren oas witten donderdag zwarten donderdag zal hieten”** : nooit.
- **“’t Es doar alle doagen donderdag”** : gezegd van een huishouden waar alle dagen ruzie gemaakt wordt, waar alle dagen gedonder is.

En hier een rijmpje gebruikt op mensen die niet spaarzaam zijn:

“De vrijdag veur de pap
 De zoaterdag veur de zak
 De zondag veur ‘t gemak
 De maandag op de plak.”

- **“Vrijdagswere es zondagswere”** : Volkse weerspreuk. Zoals het weer ‘s vrijdag is, zo is het meestal ook ‘s zondag.
- **“Da kan uh op de Vrijdagsmort brengen!”** : De Vrijdagmarkt is het plein waar elke vrijdag markt gehouden wordt. De uitdrukking wordt toegepast op iemand die iets wil doen dat zeer streng kan gestraft worden. Vroeger hadden precies daar een groot aantal publieke terechtstellingen plaats.
- **“’t Es were nen blende zoaterdag”**: gezegd wanneer de man op het einde van de week geen geld naar huis meebracht.

- **“Hij hee op giene kehwe zoaterdag te peizen”** : Hij hoeft niet bang te zijn ooit tekort aan eten of drinken te hebben. Vroeger gebeurde het wel eens dat tegen het einde van de week de centen op waren en men geen geld meer had om eten of brandstof te kopen als de man zijn loon weer in het café achtergelaten had.

- **“Es mij da ne luulke zoaterdag!”**: syn. “Es mij da een luulk spuuk, -ne nachtstroal, -een remeede tegen de liefde, -een droake, -een luulk portret. Z’ es te luulk veur t’ helpen donderen, -veur in een schuun beddde te liggen. Z’ hee een huufd veur leer op te kloppen, -veur stoofhijt op te kappen, -veur kromme noagels op rechte te sloan, -veur bruin te ruken, -veur maskers op te gieten. Moest heur wezen op de keukendeure stoan ter kwam gienen hond nie mier binnen. z’ Es goe veur de musschen uit d’îrweten t’ hehwen. Da heur wezen aan de kelderdeure moest hangen, de katte bleef van de melk, moest heure kop op een virken stoan, ‘k en ate van ze leven gien virkesvlies ne mier.” en daarvoor moet je behoorlijk lelijk zijn.

- **“t Es uuk iniengeschoten mee de zoaterdagsteke”** : met een zeer brede steek genaaid om er nog voor het einde van de week snel van af te zijn. Slordig werk.

- **“Dat gebeurt meer dan op ne zondag”** : Dat gebeurt dikwijls. Het is het antwoord wanneer iemand zegt: “Ge vergeet te betoalen!” “Proverbes” (p.116) uit 1568 heeft het over: “Als twee Sondaghen comen in eene weke.”

- **“Hij zal op ne zondag sterven”** : Toegepast op iemand die zeer naarstig is, die veel werkt.

- **“Die alle doagen viert vroeg noar de zondag nie”** : Als het “alle doagen kirmesse” is verlang je niet naar de zondag.

- **“s Zondags bierken van lust, ‘s moandags sterken dust”** : toegepast op iemand die de maandag met de “noardust” van de zondag opgescheept zit.

- **“Hij hee zijn zondagscens (-zondagsgeld, -zondagspree) g’had”** : Hij heeft zijn drinkgeld gekregen.

- **“Hedd’ uh zondagscens g’had dan?”** Als vraag: toegepast op iemand die meer uitgeeft dan gewoonlijk.

- **“Hij es gelijk Verbeke, de zondag gelijk in de weke”**: Gezegde toegepast op iemand die ‘s zondags-weekdags hetzelfde gekleed is. Ook gebruikt als grappig gezegde op de naam Verbeke.

- **“Hij es geklied gelijk nen hond op zijn zondags”** : syn. “Van de kapelle geklied zijn. Schune aangepoaterneerd zijn”. Vreemd “aangetroeteld” zijn. Raar gekleed gaan.

- **“Hij hee zijn zondagsdingen aan”** : syn. “Hij hee zijn koeferkliers aan”. Vroeger werden zondagse kleren in de koffer bewaard en kwamen slechts bij zeldzame feestelijke gelegenheden te voorschijn zoals bvb. bij een doop, trouw, begrafenis, of om naar de mis te gaan. Gezegd van iemand die “op zijn zondags” (paasbest) gekleed gaat.

- **“Es da mijne zondagsnoame misschien?”** : Vraag gegeven als antwoord door iemand die uitgescholden wordt.

Volgende aflevering: “Keunde gij even goed klappen of dadde keunt tellen?”
Uitdrukkingen i.v.m. cijfers & getallen.

Eddy “den twiedekker” LEVIS
